

ACC. N:R

M 6886 : 1.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingal Johansson

Härad:

Ästbo

Adress:

Bygget, Jöäkra Värnans

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

litt hem, som varit i min släkt
än sedan omkr. 130 år tillbaka,
heter Bygget och är beläget i
Fryele sockens södra del helt nära
den vackra sjön Hindren.

Gården ligger på en höjd ovanför
gårdarna Sjöåkra och Käsleyholm.
Man har härifrån en vacker
och vidsträckt utsikt åt söder
över sjön Hindren och Voetorps socken.
Man ser Voetorps kyrka och Höja-
tåget som är en höjd i sistnämnda
socken (235 m. över havet). I forna
tider då afred var i landet, kunde

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886 : 2.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingal Johansson

Härad:

Åstbo

Adress:

Bygget, Gränså Värnamo

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

man en eld (vårkare) på denna
höjd, för att varsko befolkningen
om att fienden var i antågande,
och då befolkningen i Käsbyholms-
Trakten såg denna eld tände de
i sin tur en eld uppe vid Trollegård
ovanför Käsbyholm. Så har de
gamle berättat, och vid grävning
som jag företagit på den sist-
nämnda platsen har funnits
kolblandad jord. Platsen kallas
än i dag "Tornet" och en bredvid
liggande åker "Tornträdan".

Bygget är 18 mantal och betecknas

Vårkare

Beskrivning
av gård.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:3.

Landskap:

Småland

Upptecknat av

Tingal Johansson

Härad:

Åstbo

Adress:

Bygget Gjöakra Värman

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

i jordeboken med nummer 1:

Orealen är 6,39 hektar åker, 1 hektar äng, 28 hektar skogsmark, samt 3,19 hektar övrig mark, såsom kärr och mossar. På gården kan födas 2 hästar 6-8 kor, några smådjur samt vin och höns. Taxeringsvärdet är pr. 14,200 kr.

Jorden är god och bär riklig skörd om den brukas ardentligt.

Min gamla faster Karolina brukade säga "Bygget föder sin äbo" och det hade hon rätt till, Ingen av vår släkt som

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6886: 4

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingal Johansson

Härad:

Östbo

Adress:

Bygget Gjöåkra Värmdö

Socken:

Fryste

Berättat av:

Uppteckningsår:

1946

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

stannat kvar här har blivit
utfattig. I södra delen av
gårdens ägor strax ovanför sjön
finnes en s.k. mad som min
farfar johannes jakobsson lät
uppodla 1856, och denna mad
har varit s.a.s. en guldgruva.
Den har alltsedan den uppodlades
burit rika skördar. Före odlingen
var denna mad en håll damm
för vatten. En liten bäck rinner
genom maden och vidare ut
i sjön. På Gjöåkra ägor på den
gård som överståthållare Kothin

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:5

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingal Johansson

Härad:

Östbo

Adress:

Bygget Gårds Värman

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

nu äger är ett litet fall och vid detta fall hade man en liten skvallkvarn för länge sedan, ingen minns när. Torsten efter kvarnhuset var endast omkr 3x3 meter. Ännu på 1890-talet kunde man på höra äldre personer benämna den lilla bäcken "kvarna-bäcken". Några fasta lämningar från förhistorisk tid finns inte på Byggets ägor. Allt för Aug. Johansson har berättat att det för och till på 1870-talet funnits en stor sten

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886: 6.

Landskap: Småland
Härad: Ålbo
Socken: Frigele
Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Timgel Johansson
Adress: Bygget, Jönköpings län
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

liggande på en jord- och sten-
blandad vall söder om bon-
ingshusen. Stenen var av formen
ett något tillplattat klot, samt
så stor att sedan den på 1870-
talet sönderbröts med prut
det blev 8 parlass sten att
föra bort. Kanske man i for-
tiden här haft en slags kult-
plats, kanske icke. Jag har
emellertid på och invid platsen
funnit 3 st pilspetsar av flinta
1 st, spraga liksom av flinta,
1 st, perla från vikingatid, samt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:7

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Frydrik Johansson

Härad:

Östbo

Adress:

Bygget Gjöckra Värnans

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

en Gjöcknackin fyrsidigt slipad
hälmejsel av grönsten. På åkrar
i närheten av platsen har jag
vidare funnit 1 st. stenyxa med
skaphål, samt flera hundra
flintskärvar och fragment av
slipade mejslar. Hur länge
Bygget varit eget hemman
vet jag inte. Av tillgängliga
lantmäterihandlingar fram-
går att vid lantmäteri åren 1766-
1769 i Kås byelag, gårdarna Bygget
och Rönkhult "erhållit sina till-
hörigheter uti ett skifte."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886: 8.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingel Johansson

Härad: Östbo

Adress: Bygget Gjöåkra Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Detta skifte hade sedan de båda ägarna av Bygget och Rönkhult odelat tillsammans till år 1800 då ägaren av Bygget, och ägaren av Rönkhult begärde och erhöll skifte sig emellan av lantvärdare. Den äldsta köpehandling angående Bygget som finnes bevarad är daterad den 6 December 1793, då majoren Johan Christopher von Rohr på Käsbyholm "med möget betänkande" och med "sin kära husfrus bifall" för en summa av "Fyra hundra Sexton riks-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:9

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingal Johansson

Härad:

Östbo

Adress:

Bygget Gjöarna Värmland

Socken:

Fryete

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Daler banko 32 s.k. samt en årlig
präberänta av en 1/2 tunna till,
försålde Bygget till "Mästern med
Konstförfarne Mäster Eric Holm
i Härle och hans Kära Hustru
Martha Svens Dotter."

Min farfar Johannes Jakobsen
lä ha sagt att det på Bygget
fordom bott en dragon.

Kanske det då var kronoboställe.

Hur länge smeden Holm var
ägare till Bygget känner man
ej till så noga. I sept. år 1800 står
han em. tillgängliga handlingar.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M 6886:10.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Östbo Adress: Bygget Gjöakra Värman
Socken: Fryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

som ägare av gården.
Att han idkade något snide
även sedan han blivit bonde
framgår av att de gamle
visste redan på var hans
medja på Bygget hade funnits.
Naturligtvis var denna medja
endast en liten medja avsedd för
reparation av lantbruksredskap
o.d. På Hölle stod han i hammar
medjan och smidde ut stora
smältor järn till stänger.
Det fanns gott om smeder i Hölle
under den tid man där bedrev

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886 : II.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Östbo

Adress: Bygget Gjöckra Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

II

bruksrörelse. De flesta av dessa
voro från Holland hit inflyttade
s. k. "vallonier". Den med som
förestod en "härd" och hade ett
par meddrängar och en lär-
pojke att kommendera kallades
mästersmed. Han har sagt
mig att min farmors far
Abraham Hansson köpte
Bygget av meden Erik Holm,
men tyvärr kan exakt årtal
inte uppgivas emedan köpe-
kontraktet förlorats.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886 : 12.

Landskap: Småland

Härad: Östbo

Socken: Fryele

Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Fingal Johansson

Adress: Bygget, Jönköpings län, Värnamo

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

12

II. Min fader. Min farmors far
och hans barn. Om en handling
angående underhåll av Byggets
och Rönneby's gemensamma utfars-
väg till Nydalarvägen vilken
förträtter mot Fryele kyrka.
Finns man att Abraham
Månsson, min farmors far
var ägare till Bygget den 25-janu-
ari 1811, kanske han redan då
ägt Bygget i något eller några
år. Han hade fört arrenderat
en gård i Hassle by utanför
Värnamo. På denna gård

ACC. N:R

M. 6886:13.

Landskap: Småland Upptecknat av: Tingel Johansson
Härad: Ästbo Adress: Bygget, Gjöarna Värnamo
Socken: Fryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

"spökade" det emellertid så inten-
sivt att man tröttnade på att
bo kvar där. Spökeverna yttrade
sig i att möbler o.d. nattetid
förflyttades eller vräktes omkring.
Omgående Månssons hustru är endast
det bevarat att hon lär ha yttrat
att då "Abraham kunnat på
byggä" ma, då jekk dä."
Med yttrandet avsågs att förklara
att Abraham Månsson var duktig
att hantera lien under slätter-
arbetet på Byggets mark, som då
var ouppodlad och bara var ett

Spökever.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:14.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Tingal Johansson

Härad: Östbo

Adress: Bygget, Gjöarna Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

bra och givande slätterkär. Hustruns namn var Lisa Jonardotter. De hade fyra barn (plickor) i sitt äktenskap. Deras namn voro: Britta, Inga, Maria och Kristina (Stina). Den sistnämnda blev min farmor. År 1828 voro väl Olsson och hans hustru Trötte på jordbruket och delade upp sina ägodelar till sina döttrar och deras män. Då det måhända kan intressera eftervärlden, hur en bonde i Fryele uttryckte sig i skrift 1828 återgives denna

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886: 15.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingel Johanson

Härad: Åstas

Adress: Bygget, Sjöåkra Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Handling in extenso.

"Vi under tecknade äkta makar
hafva öfverens kommit oss emellan
att dela vår egendom emellan
våra Barn. Så lunda att våra
älskte döttrar som äro födda
Bortflytte ur vårt hus genom
gifte Känsligen Britta och
Junga, samt Maria desse 3:ne
hafva fått vardera ur vårt bo
Vår de bort flyttade 277 rd. 373:
4 rst. två hundra Siutlosiu rix-
daler, 373: (=troligen skilling) 4 runt.
banco, och som vi nu hafva

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:16

Landskap: Småland

Upptecknat av: Pingal Johansson

Härad: Åstbo

Adress: Bygget Gjöckra Värmland

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16

2 ne döttrar äfvelta hemma som
Yngenting hafva fått ämne
så hafva vi Beslutat oss emellan
att våra äfvelte döttrar Märta
och Christina skall hafva vår
ägande åttandedel präls hem-
manet Bygget emär (=då) en af
oss genom döden aflider så
skall Märta och Christina gifva
ifran sig vid tillträdet på
hemmanet en summa på-
ningas stor, 333 rüsdaler 16 B,
Trehundra tre trettiotre rüsdaler 16 B
banco. Desse 333 rüsd. 16 B banco

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886: 17.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Östbo

Adress: Bygget Gjöckra Kärnan

Socken: Frycle

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

skall de betala till våra äldste
döttrar eller deras barn och
arvingar, och hvilken som
af oss efterlever den andre
stujutan i underhåll af dem som
bebo vårt hem an Bygget
en half tunna råg, en tunna
korn, två och en half tunna
blandsäv 2 tunner potater
Samt foder och bete till en
ko och et får. Denna summa
blir med deras lötter inbe-
räknat så kommer en åttor-
dedel att kosta ett tusen ett-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886 : 18

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fungal Johansson

Härad:

Ölbo

Adress:

Bygget Gjöakra Kärnarna

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18

hundra elfva rixdaler fem skill-
ing fyra runst. banco.

Denna delning hafva vi nu upp-
rättat i det bästa godtycke, vi
finna att ingen skall hafva
orsak att efter vår död klaga
vilket måtte till framtiden
äga laga kraft, och tryggligen
hållas skall. Som af oss ägta
makar med god vilja och sunt
förnuft avsluttat i vittnes när-
varo. Bygget den 11 okt. 1828

Abraham Månsson.

Lisa Jonasdöter.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 6886:19.

Landskap: Småland Upptecknat av: Fingel Johansson
Härad: Ötbo Adress: Bygget Gjöakra Värnans
Socken: Fryele Berättat av:
Uppteckningsår: 1940 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

Den 16 december samma år hade
Månssons mågar egenhändigt
undertecknat eller som det
heter "egen händet skrevet"
och förklarat sig nöjda med hand-
lingen som år 1832 den 26 jan.
vid Ötbo härads laga vinterling
blev vederbörligen lagfaren.
Marta gifte sig sedan med en
man vid namn Jonas Johannes-
son, och år 1832 den 13 okt. sålde
horthytte de sin andel i Bygget (= 1/6 del)
till Jakob Nilsson i Råhults västre-
gård Fryele socken, mot hans ägande

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:20

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Ålbo

Adress:

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

hemman i Råhult 1/22 dels mantal
jämta en maktangift av 300 riksdaler
banko. Saken var den att
Cristina Månsson ^{ingick} vid denna
tid äktenskap med Jakob Nilsson
son Johannes Jakobson.

Dessa båda sistnämnda personer
blevo längre fram i tiden min
parföräldrar.

Prologen voro Abraham Månsson
och hans hustru döda 1832 efter-
som man gjorde denna kyltes-
affär och andra gamla flyttade
hit.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6886: 21.
Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Östbo Adress: Bygget, Gökna Värnans
Socken: Fryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21

III Minna fäder. Min farfars far,
min farfars mor.

Jakob Nilsson var född i "Fryele-
lund." Gården heter i jordeloken
Fryele Götazård, men i dagligt
tal kallas den "Fryele-lund."

Kanske där i forna dagar varit
en s. k. helig lund. Gården är be-
lägen ett par hundra meter
öster om Fryele kyrka, ett rakt
kärr som ligger däremellan kallas
"blådjupet" Kanske det för i tiden
i stället kallats "blotdjupet." ?
Man har aldrig sagt mig

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6886: 22.
 Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
 Härad: Ölbo Adress: Bygget, Gjöcka Värnarna
 Socken: Fryele Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

Årtalet för min farfar
 Jakob Nilsons födelse, men han
 lär själv ha sagt att han var
 8 år gammal då Fryele kyrka
 byggdes och som dennes byggnads-
 år är 1788 så förstår man att
 han var född 1780. Han sade
 att han "var en pipkakullsing
 på åtta åä" och brukade jämla
 andra småpojkar från Fryele byn
 gå ner och "titta på" då man
 murade upp kyrkans Gjöcka
 gråstensmurar. Man hade inga
 lyftkranar eller hissanordningar

Kyrkbygge.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6886 : 23.

Landskap: Småland

Härad: Åstbo

Socken: Fryele

Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Fingel Johansson

Adress: Bryggat, Gjöckra Värnamo

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23

att transportera upp stenen med,
utan man har denna på bårar.
Man hade långa bryggor av
timmerstockar, och på dessa bryggor
gingo männen och burs sina
tunga bördor. Det var ett mödo-
samt arbete och mer än en man
sägdes hava fått "knäcken" vid
sådant arbete och aldrig sedan
mer blivit fullt återställda.
Då murarna vid kyrkobygget i
Fryele hade inpassat en sten i
muren och lyckats riktigt bra
härmed sade de att de lagt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6886:24

Landskap: Småland

Upptecknat av: Tengel Johansson

Härad: Åstbo

Adress: Bygget Björkra Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

in denna stens lika bra som någon skomåkare, och av detta förstår man att murarna var från annan ort, för i Fryele säger vi skomåkare. Anledningen till detta skämtramma uttryck är den att det ansetts att en skomåkare är oduglig till annat arbete än det som hör till hans yrke.

Jakob Nilsson har vidare berättat att den snickare som förfärdigade träinredningen i Fryele kyrka såsom sittbänkar, golv, panel, altarrums läktarbröst m. m. inte

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6886: 25

Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Åstbo Adress: Bygget, Gjöåra Värnans
Socken: Fryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV25

fick sitt arbete godkänt av församlingen. Det skulle hava varit en arg och "läjlig" präst i Fryele vid denna tid, och han var ordförande i byggnadsnämnden och snickaren hade pallit i hans onåd med ovannämnda påföljd för snickaren. Jakob Nilsson brukade säga att prästen gjorde snickaren orätt, och att kyrkans inredning var bra så länge då finns en bit iem ått" vilket ju och var sant och det finns kvar och Gjöåra sitt ändamål den dag som i dag är.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6886 : 26.

Landskap: Småland

Uppptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Östbo

Adress: Bygget, Gjöakra Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Upppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

Då snickaren fick reda på att han inte kunde få någon ersättning för sitt arbete sade han att han inte hade något annat att göra än gå å "hänna opp se" (= begå självmord) "männ så mpätt haä" ja ja ätt, så stolla (= vansinniga) sa inntä fattass i frylä".

Han sades hava lagt ner något trolltyg under kyrkans golv där de prämosta bänkarna hade sin plats, och i dessa bänkar skulle regelbundet konfirmationsungdomarna den dag de konfir-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6886:27.

Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Ätbo Adress: Bygget Gjöckra Värnemo
Socken: Fryele Berättat av:
Uppteckningsår: 1940 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

merades och påföljande söndag
på de bevingade nattvardar.
Jakob Nilsons hustru Catharina
Bengtssdotter var född i Råhults
Västregård 1772. Hon hade en
bröder Magnus med tillnamnet
Friberg och denne var guldsmed
och bodde i Jönköping. Hur det
kom till att en bondpojke från
Fryele kunde bli guldsmed i jön-
köping är inga traditioner inom
släkten bevarade, men man
har inom släkten i bevarat arbeten
som han gjort såsom silverskedar.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6886: 28.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Timgel Johansson

Härad: Åstbo

Adress: Bygget Gjöarna Värnamo

Socken: Tryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

guldringar och spännen. Då några
inom vår släkt skulle gifta sig
och reste till Jönköping för att
köpa "bejörning" så gingo de
naturligtvis till Fribergs guldsmeds-
affär och gjorde sina inköp, och
alltid fingo de då av honom
en guld- eller silverpjäs som present
av honom. År 1834 eller 1836 då
den hemska sjukdomen kolera
härjade, och i Jönköping gjorde en
dödsdöd i proportion större än
på något annat ställe inom
vårt land befann sig Friberg

Koleran.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

ACC. N:R

M. 6886: 29

Härad: Östbo

Upptecknat av: Fingal Johansson

Socken: Fryele

Adress: Bygget Jöarna Värnamo

Uppteckningsår: 1940

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

ute på en affärsresa, och när
han kom hem igen hade hustrun
och samtliga barnen utom en
son skördats av farsoten.

Friberg stängde in sig och sonen
i ett rum. Han lät klustra
igen fönster och dörrar.

Genom en liten lucka i dörren
försågs han med mat. Men detta
hjälpte inte, och om några dagar
voro både han och sonen döda.

Jakob Nilsson sysslade jämsides
med skötandet av jordbruket, med
vagnmakeri. Det var träarbetet

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M.6886:30

Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
 Härad: Östbo Adress: Bygget, Gräna Värnamo
 Socken: Fryele Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30

Till vagnar och slädar han för-
 färdigade. Han inköpte eller rättare
 tillhytte sig $\frac{1}{16}$ av $\frac{1}{8}$ mtl. Bygget
 som ovan nämnts av sin son-
 hurus syster Märta Olsson 1832
 Så följde han med sin son Johannes
 som gift sig med Christina (Stina)
 Olsson till Bygget sålde sin $\frac{1}{16}$ del
 till den samma år och tog undan-
 tag. Undantagskontraktet som
 befinner sig i min ägo innehåller
 åtskilliga bestämmelser och för-
 mansrättigheter såsom fri bostad
 vedbrand, rätt att begagna kök

undantags-
kontrakt

Landskap: Småland

Härad: Ästbo

Socken: Fryele

Uppteckningsår: 1940

ACC. N:R

M. 6886:31

Upptecknat av: Fingal Johansson

Adress: Bygget Grästra Värmland

Berättat av:

Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31

spis och bakom, vissa tunnor
sprammål, viss areal jord till
linland och pålgård. Skjuts till
"gvarn marknad och kiörka"
m. m. Det blev emellertid ett så
gott förhållande rådan de mellan
de gamle och deras son och son-
hustru, att de gamle pinga spisa
vid de ungas bord och undan-
tagsförmåner i natura
behövde inte tagas i anspråk.

Lärskilt Jakob Nilsson (min
farfarsfar) skall hava varit
en snäll och gemyttlig gubbe

ACC. N:R M 6886:32
Landskap: Småland Upptecknat av: Tingel Johansson
Härad: Åstbo Adress: Bygget Gjöakra Värnans
Socken: Fryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

32

Som det inte var svårt att komma överens med. Han stod ute i sin nattstuga och arbetade med sina vagnar så länge han orkade arbeta. Han gummorna Catharina Bengtsdotter (min farfar mor) var däremot ganska vis att vara till lags. Tidpunkten för deras död känner jag inte så nogga, min far har berättat att Jakob Nilsson dog under den tid min far gick i skola i Fryele, så det måtte väl ha varit i slutet av

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:33

Landskap: Småland
Härad: Östbo
Socken: Fryele
Uppteckningsår:
Upptecknat av: Fing. al. Johansson
Adress: Bygget Gården Värnamo
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

1850-talet eller vid 1860-talets
början, hans gunna Catharina
Bengtsson var död några år
före honom. Deras son Johannes
Jakobsson (min farfar) var född
i Fryele Sund den 13 Augusti 1810.
På han år 1832 blev ägare av
Bygget så fick han mycket
att göra med att iordningställa
gårdshusen. På gården fanns då
en liten gammal stuga som troligen
var uppförd på 1500-talet.
I denna stuga fanns bl.a. ett
fönster som han sedermera

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 6886:34
Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Åstbo Adress: Bygget, Gjöakra Värnans
Socken: Fryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

34

skänkte till Nord. Museet. (n=8634)
Rutorna i detta fönster voro av
brunt glas, liksom buteljglas.
Öfver ena rutan var ingraverat
med skarpt föremål: "År 1714
d. 26 September hade Klemmet
Bengtsson Brölöp med sin hustru
Gingri Gabrielsdotter"
Johannes Jakobsson byggde sig en
tänkligen stor stuga i 2 våningar.
Eroligen byggde han och ny
Ladugård samt visthusbo,
vagnsbo och smedja. Han var
smed och vagnmakare,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:35

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingal Johansson

Härad:

Östbo

Adress:

Bygget Djönska Värnarna

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35

Han kunde göra både träarbetet
och beslaget till pordonen.

Han byggde sin en varv i vilken
han kunde varva ~~varv~~ och
hjulringarna till de vagnar
han förfärdigade. År 1936 för-
värfade Nord. Museet hans gamla
varv och övrigt redskap för vagns-
tillverkning. Han tillverkade under
sin krafts dagar en hel mängd
vagnar och slädar. Han försåg
först och främst ortsbefolkningen
med pordon, men reste dessutom
tre gånger om året till Vexjö

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 6886:36
Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Ältho Address: Bygget Gjöhra Värnamo
Socken: Fryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

marknader med vagnar.
Tre s.t. vagnar kunde han föra
med sig på en sådan resa,
förutom den vagn han hade
att åka på vid hemresan.
På den sistnämnda vagnen
lastades de tre nya vagnarnas
frankärror, Bakhärrorna kopplades
sammans och togs på släp.
Kågra dagar fört hade hans
Stina (min farmor) haft ett per-
ligt schä med att laga till
mycket god mat som stoppades
i matsäcksskrinet tillhanda med

Marknader

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6886:37

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingal Johansson

Härad:

Åstbo

Adress:

Bygget, Gjöckra Värnamo

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

37

en förmärkelig brännvinsplanta, ty
farfar var inte den som förmäde
starkvaror, tvärtom hörde bränn-
vin på den tiden så gott som
till dagligt bröd. Men hade
7 mil lång väg att färdas för
att komma till Vexjö.

Men körde med hästar och som-
marset var tämligen tungt och
vägarna dåliga tog det två
dagar att komma till Vexjö
från Fryele på den tiden.

Min far August Johansson har
berättat att han brukade på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:38.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingel Johansson

Härad: Ötbo

Adress: Bygget Gjöåkra Värnemo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

38

följa med på dessa marknadsresor.
Man körde om Åhs bruk och
vidare ut åt Slätthögs socken
i Ötbo härad. I södra delen
av Slätthögs socken var en gård
som kallades Bästena och där
bodde en man som bar det
en mulet egendomligt klingande
namnet "Smen" och hans hustru.
Toq man kvarter för första
natten. Dagen efter fortsattes
resan ut åt Kronsbergs län
och framemot prästen var
man framme vid Gjöby

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6886 : 39

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingel Johansson

Härad: Åtbo

Adress: Bygget Gjöddra Värnarna

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

39

och i Klockaregården där tog man
nattkvarten den andra natten.
Dagen efter gick man stiga
upp "sju otlor före dagen" (= mycket
tidigt) och köra in på Växiö
Torv med den långa kara-
vanen av vagnar. Växiö var
vid denna tid ingen storstad
endast 2,300 personer invånare.
Men för en Fryelebo verkade
den ju nästan storstad.
Men om staden i själva verket
inte var så stor, så fanns där
vid marknaderna ändå till

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886: 40

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Östbo

Adress: Bygget, Gåsbo Värmland

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1740

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

40

år 1849 en stor man att se,
nämningen "Putlebo hajjrä,"
(Jöns Abrahamsson Ram, född 1791 död
1849) jätten från V. Thorsås, som
var 13 kvarter och en tvärhans
lång. Han säges hava haft
händer så stora som ordinära
kalustekar, och Jakobsson såg
en gång på Växjö marknad
att det fanns styrka i dessa stora
händer. Folket förföljde "hajjrän"
vart han gick och för denna
uppmärksamhet som folket
visade honom blev han

"Putlebo
hajjrä"

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6886 : 41

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Tingal Johansson

Härad:

Östbo

Adress:

Bygget Gårdra Värnans

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

41

föärzad och påddade lag i stock-
larna till en vagn, och lyfte
den och trängde den runt
omkring sig, lika lätt som
om den varit en liten lek-
saksvagn. Jakobssons vagnar
voro orärligt starkt och väl
kopsatta och han hade alltid
god avsättning med dem,
vilket hade till följd att han
ock fick många avundsmän
bland sina konkurrenter. En gång
bröto dessa sig in i hans vagns-
bod hemma på Bygget och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6886:42

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Åtbo

Adress: Bygget, Gjöckra Värnamo

Socken: Tryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

42

höjda av eldar och skadade vagnar-
na så han inte kunde resa
till marknaden i Växjö den gången,
men Johansson hade tur ändå,
det blev dåliga priser på vagnar
under den marknaden och då
han nästa gång för dit hade
han dubbelt så många vagnar
som vanligt att föra med sig
som han och fick sälja till bra
priser. En annan gång skruvade
man av mutterna som höll
fast hjulen, men då han kom
till marknaden så köptes hans

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6886:43

Landskap: Småland

Upptecknat av: Tingel Johansson

Härad: Åstbo

Adress: Bygget Björkra Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

43

~~Vagnväg~~
Likhaväl, och multrorna sände han
kunderna efteråt. En vagn
kostade på 1850-60-talet 20 kr.
Sista gången Johansson besökte
någon marknad i Växjö var
1860 eller 1861. Det blev nämligen
dåligt, värt att på avsättning
med vagnar. Konkurrenten
med de talrika vagnmakarna
från Tafteryd och Åkers socknar
blev för svår, och dessutom
fick han så många beställ-
ningar på vagnar i sin hem-
bygd som han kunde med-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:44

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingel Johansson

Härad:

Östbo

Adress:

Bygget, Gjöakra Värmland

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

44

himna att leverera. Daktat in-
komsten av wagnm aheriet var
låg blev Jakobson med tiden
tänkligen välbergad. Han hedrades
med flera kommunala uppdrag.
Bl.a. var han Fryele sockens nämnde-
man vid Östbo häradsrätt, kyrko-
värd m. m. Han hade aldrig
gått i någon skola, men kunde
ändå läsa, räkna och skriva bra.
Hans handstil var vacker, men
stavsättet var ju lite gammal-
modigt. Då han lärde sig
skriva hade han endast haft

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:45

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Åstbo

Adress: Bygget, Gjöakra Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

45

en föriskrift, ett alfabet som han
fått av en skrivkunnig gubbe
från Råhult. Han och hans
hustru Bristina hade 4 barn
Karolina född 1843. Karl Viktor född
1846. August född 1849 (min far som
blev wernmakare) och Lovisa född
1852. Jakobsson levde under hus-
behovsbränningsens dagar och var
på god väg att bli en drinkare.
Jag minns honom ej han dog
5 år före min födelse men far-
mor som levde ända till år
1895 har berättat att då hon

Pjämnings-
bränning.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6886:46

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Östbo

Adress: Bygget Grönska Värnans

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

46

satt i Fryele kyrka och köide kungörelsen angående förbudet mot husbehovsbränning upplästs så blev hon glad, men på samma gång blev hon ängslig över att man inte framdeles kom att ha tillgång på den goda mäsken med vilken man brukat utfodra kreaturen. Jakobsson hade två st. brännvinspannor av kopparsmen då kronobetygningen kom för att förstöra brännvinspannorna framvisade han blott den ena, han hade nämligen det hoppet

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886 : 47.

Landskap: Småland

Härad: Östbo

Socken: Fryele

Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Fingal Johansson

Adress: Bygget Gårdarna Värnans

Berättat av:

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

47

att förbudet att bränna brännvin
till husbehov snart komme att bliva
upphävt. Men den tiden fick han
denbättre vänta förgäves på.

Han hade den oförstörda bränn-
vinspannan gömd i vedboden bland
några vedtravar i flera år men
då han insåg att den aldrig kom-
me att mera användas för sitt
ändamål tog han sönder den
och sålde kopparskrotet till en
kopparslagare i Värnans.

Brännvin fanns att köpa i
Värnans så suppeden uttog

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M 6886:48
Landskap: Småland Upptecknat av: Fingel Johansson
Härad: Åstbo Adress: Bygget, Gjöcke Värnåmo
Socken: Fryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

58

ju inte ändå helt och hållet
men påfar lade mer och mer
bort att supa. Vid begravningar,
kalas och husförhör saknades
det ju inte brännvin på borden
men det dagliga resandet var
det i stort sett slut med.

Jakobsson var mycket mån om
att hans barn skulle vara väl
utrustade då de skulle bli
"sina egna". Bland hans efter-
lemnade papper har jag funnit
en s. k. bosedel d. v. s. en förteck-
ning över de redskap och hushålds-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:49

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingel Johansson

Härad: Östbo

Adress: Bygget, Gösåkra Värmsbo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

49

saker som han utrustade sina barn
med. Såväl döttrar som söner
erhöll: 1 vagn, 1 par kälkar, 1 drög,
1 dragkista (= byrå) / 1 vand. kista,
1 nattlåda (= klutaskrin) / 1 bord, 3 stolar,
1 säng, 1 kar, 1 mindre kar, 1 ember,
1 bötta, 1 vävstol, 1 spinnrock.
Av koppar och Tenn erhöles:
en kittel vägande 18 skåpund,
1 stänka (= kruka) / Tennfat och
3 st. Tennallerichar. Jakobsson
beskrives som en tygslåten och barsk
man som ville vid ordning och
reda, i arbete handel och vandel.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:50

Landskap: Småland
Härad: Åstbo
Socken: Fryele
Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Fingal Johansson
Adress: Bygget Gjöckra Kvarnen
Berättat av: _____
Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

50

Frånsett några obetydliga ålder-
domskrämpor var han alltid
frisk och stark. Han arbetade
med sina vagnar in i det sista.
Farfars och farmors största sorg
i livet var då deras äldste son
Johan omkom vid badning
i ån vid Gustansbergs kvarn i Fryele.
Johan som då var omkr. 20 år
gammal hade jämte sin 8-årige
broder Karl Viktor sänts till kvarnen
med målo. Gjöckra-drängen före-
slog att man skulle bada i
ån, och det var Johan med om

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6886 : 51

Landskap: Småland

Upptecknat av: Timgal Johansson

Härad: Åstbo

Adress: Bygget Gjöarna Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

51

De klädde av sig, mjölnardrängen som var sinhumning hoppade huvudstupa i vattnet och Johan som inte var sinhumning gjorde likadant. Den 8-årige Karl Viktor stod på stranden och såg sin bröder komma upp till vattenytan ett par gånger men sedan försvann han. Man förstod så småningom att Johan drunknat och sändes Karl Viktor hem att omtala detta för föräldrarna. Karl Viktor sprang och grät, och hurmen nära hemmet upp-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M.6886:52
Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Åstbo Adress: Byggt Gården Värnamo
Socken: Tryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

52

^{han}
han är en man till häst, man
hade tyckt att det var oförståndigt
att sända en 8 åring med detta
sorgliga bud. Sorgen blev också
rent en överväldigande isynnerhet
för farmor. Hon sörjde sin döde
son alldeles förtvivlat. Då man
efter dragning fått upp hans
döda kropp och fört hem till Bygget
och han lagts i sin kista kunde hon
stå hela nätter vid hans bår
och gråta. Johan beskrives ha
varit riktigt utrustad å huvudets
vägnar, han kunde bibel och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N+R

M. 6886 : 53

Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Östbo Adress: Bygget Djöns Värn
Socken: Fryele Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53

psalmbok utantill och algebra
och regula de tri lärde han räkna
på egen hand. Jakobsson byggde
sig en liten undantagsstuga på
gården och sålde gården till sin
äldste son Carl Vikten år 1872 för
en summa av 5,000 riksdaler riks-
mynt, med förbehåll av vissa
undantagsförmåner, och så flyttade
han och hans hustru in i undan-
tagsstugan. Den 27 februari 1880 satt
han som vanl. in i sena kvällen
och "talde" på julekran. Då han
spisat kvällsvard rökte han en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6886:54

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingal Johansson

Härad:

Ästbo

Adress:

Bygget, Gjöskra Värnans

Socken:

Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

54

pipa Tobak som hon brukade.
Då gick han till vila. Om en stund
hörde farmor att det rorlade i
bröstit på honom, och då kom
ser efter har han utandats sin
sista suck. Ett strävsamt och arbets-
amt liv hade ändats.

Christina Larsson hans gumma
(min farmor) var född i Klösle
utanför Värnans år 1811.
Hon var en snäll och blid gumma.
Jag minns att hon brukade se
efter oss hennes barnbarn då vi
voro små. Hon brukade sjunga

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6886:55

Landskap: Småland

Upptecknat av: Frynjal Johansson

Härad: Östbo

Adress: Bygget Gjöarna Värnarna

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

55

gamla folkvisor för oss barn, t.ex. "jung-
frun hon skulle sig till alderängen gå"
men hon sjöng även psalmer och reli-
giösa sånger. Som hennes föräldrar inte
hade haft några söner så hade hon
och hennes systrar fått hjälpa sin far
med arbete som männen höi till.

Hon kunde slå med lic, och träska
med slaga, och köra åder och harv.
Hon dog år 1895. Jön var då 10 år gam-
mal och hade just börjat gå i folk-
skolan. Jön minns att jön stod
på backen utanför Fryele kyrka
bland en skock skolkamrater

ACC. N:R

M 6886:56

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Ästbo

Adress: Bygget Gjöåkra Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

56

Då kyrkklockorna i kyrkan ringdes
för farmor. Då var det inte utan
att mina ögon fylldes av tårar
och det gick inte bra att leka
den dagen ej heller att läsa.

Jag förstod att farmors ögon
aldrig mera skulle se ner på
mig, fulla av godhet och kärlek.

Skriv endast på denna sida!